RAPORT EWALUACYJNY Z PILOTAŻU

Pilotaż przeprowadzony w okresie od 30.09.2022 r. do 30.11.2022 r. w ramach realizacji projektu *„Działania edukacyjne skierowane do pacjentów z cukrzycą oraz ich rodzin i opiekunów mające na celu ograniczenie powikłań cukrzycy oraz poprawę jakości i długości życia chorych”* finansowanego ze środków Ministerstwa Zdrowia w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021-2025.

Nazwa programu:

Narodowy Program Zdrowia na lata 2021-2025.

Cel operacyjny: 1

Zadanie 4: *„Profilaktyka nadwagi i otyłości Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021-2025.”*

Realizator: Fundacja „Wygrajmy Zdrowie” im. prof. Grzegorza Madeja,

ul. Piękna 28/34 lok. 53, 00-547 Warszawa

Okres realizacji projektu: 25.08.2022 r. – 31.12.2025 r.

Kadra opracowująca raport ewaluacyjny z pilotażu:

Zespół Fundacji „Wygrajmy Zdrowie”

- mgr Szymon Chrostowski - Nadzór merytoryczny nad prowadzonymi szkoleniami
- mgr Marta Jabłońska - Ekspert ds. Ewaluacji
- mgr Beata Ambroziewicz - Kierownik Projektu
- dr Karol Pawlak - Superwizor działań szkoleniowych

Warszawa, grudzień 2022

Projekt *„Działania edukacyjne skierowane do pacjentów z cukrzycą oraz ich rodzin i opiekunów mające na celu ograniczenie powikłań cukrzycy oraz poprawę jakości i długości życia chorych”* finansowany ze środków Ministerstwa Zdrowia w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021-2025.

Spis treści:

1. Wprowadzenie str. 3
2. Podstawowe założenia i cele projektu str. 4
3. Ewaluacja pilotażu str. 8
   - 3.1. Koncepcja ewaluacji str. 10
   - 3.2. Metodologia badania str. 12
   - 3.3. Wyniki badania str. 12
4. Wnioski i spostrzeżenia str. 24
5. Rekomendacje str. 25
6. Załączniki str. 26

Projekt *„Działania edukacyjne skierowane do pacjentów z cukrzycą oraz ich rodzin i opiekunów mające na celu ograniczenie powikłań cukrzycy oraz poprawę jakości i długości życia chorych”* finansowany ze środków Ministerstwa Zdrowia w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021-2025.

1. Wprowadzenie

Realizacja projektu *„Działania edukacyjne skierowane do pacjentów z cukrzycą oraz ich rodzin i opiekunów mające na celu ograniczenie powikłań cukrzycy oraz poprawę jakości i długości życia chorych”* finansowanego ze środków Ministerstwa Zdrowia w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021-2025 i przeprowadzenie badania ewaluacyjnego znajduje uzasadnienie w dokumencie *„Zalecenia kliniczne dotyczące postępowania u chorych na cukrzycę 2022 - Stanowisko Polskiego Towarzystwa Diabetologicznego”*, gdzie podkreślono znaczenie programów edukacyjnych dla pacjentów chorujących na cukrzycę.

Na podstawie dostępnej literatury można wyciągnąć następujące wnioski:

a. Edukacja zdrowotna to podstawa skutecznego radzenia sobie z cukrzycą i sprawowania opieki nad osobą z cukrzycą.

b. Osoby z cukrzycą i rodziny/opiekunowie osób z cukrzycą uczestnicząc w programach edukacyjnych mogą w dużym stopniu podnieść swój poziom wiedzy w zakresie cukrzycy, a także rozwinąć umiejętności praktycznego radzenia sobie z chorobą (samoopieka/samokontrola).

Edukacja zdrowotna osób z cukrzycą jest procesem dostarczania osobom wiedzy i praktycznych umiejętności potrzebnych do wsparcia opieki diabetologicznej, radzenia sobie w sytuacjach kryzysowych oraz wprowadzania niezbędnych zmian w stylu życia, tak aby jak najlepiej radzić sobie z chorobą (Clement 1995)[i].

Bardzo istotne w procesie leczniczym i opiece nad pacjentem diabetologicznym jest czynne uczestnictwo w szkoleniach edukacyjnych, które stanowią filar niniejszego projektu.

Projekt *„Działania edukacyjne skierowane do pacjentów z cukrzycą oraz ich rodzin i opiekunów mające na celu ograniczenie powikłań cukrzycy oraz poprawę jakości i długości życia chorych”* finansowany ze środków Ministerstwa Zdrowia w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021-2025.

Dzięki nowoczesnym rozwiązaniom w sektorze zdrowia publicznego możliwe jest edukowanie istotnie dużej grupy docelowej w zakresie problematyki diabetologicznej.

2. Podstawowe cele projektu i rezultaty

Podstawowym celem realizacji projektu jest zwiększenie poziomu wiedzy dotyczącej cukrzycy, a także nabycie umiejętności praktycznego radzenia sobie z cukrzycą u osób chorych na cukrzycę lub rodzin/opiekunów osób z cukrzycą. Cel ten możliwy jest do realizacji za pomocą szkoleń edukacyjnych, teoretycznych i praktycznych, skierowanych do ogółem 21 tysięcy mieszkańców Polski, chorujących na cukrzycę różnego typu lub rodzin/opiekunów osób z cukrzycą, które zamieszkują na terenie dziesięciu, wybranych województw. W pilotażu przeprowadzonym w okresie od 30.09.2022 r. do 30.11.2022 r. osiągnięto wszystkie zakładane na tym etapie rezultaty.

W ramach pilotażu 608 osób (osób chorujących na cukrzycę i opiekunów/rodzin osób z cukrzycą łącznie) zostało objętych działaniami szkoleniowymi. Przeprowadzono 30 cyklów szkoleń (teoretycznych i praktycznych). 100% uczestników szkoleń podniosło swój poziom wiedzy w zakresie cukrzycy. Żaden uczestnik pilotażu nie zrezygnował z udziału w szkoleniu na którymkolwiek jego etapie. Ponad połowa uczestników pilotażu pochodziła z mniejszych miejscowości tj. poniżej 50 tysięcy mieszkańców. Liczba województw objętych zasięgiem realizacji zadania wyniosła 10.

Kadra odpowiedzialna za przygotowanie materiałów szkoleniowych wykorzystanych w pilotażu:

- prof. dr hab. n. med. Dorota Zozulińska-Ziółkiewicz
- dr n. o zdr. Beata Stepanow

Projekt *„Działania edukacyjne skierowane do pacjentów z cukrzycą oraz ich rodzin i opiekunów mające na celu ograniczenie powikłań cukrzycy oraz poprawę jakości i długości życia chorych”* finansowany ze środków Ministerstwa Zdrowia w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021-2025.

- dr n. o zdr. Maia Stanisławska-Kubiak
- mgr Regina Kijewska
- mgr Ewa Matusiak

Opracowane materiały szkoleniowe:

1. Poradnik „Cukrzyca Typu 1”
2. Poradnik „Cukrzyca Typu 2”
3. Poradnik „Cukrzyca a ciąża”
4. Poradnik „Specyficzne typy cukrzycy”
5. Prezentacja multimedialna „Cukrzyca Typu 1”
6. Prezentacja multimedialna „Cukrzyca Typu 2”
7. Prezentacja multimedialna „Cukrzyca a ciąża”
8. Prezentacja multimedialna „Specyficzne typy cukrzycy”
9. Szkolenie multimedialne (pendrive)

<u>Kadra odpowiedzialna za przeprowadzenie pilotażu:</u>

Działania pilotażowe prowadziły osoby posiadające odpowiednie kwalifikacje zgodnie z zapisami konkursu oraz złożonej oferty, tj.:

a. dietetyk posiadający co najmniej 2-letnie doświadczenie dydaktyczne i co najmniej 2-letnie doświadczenie w obszarze pracy z diabetykami oraz
b. pielęgniarka diabetologiczna posiadająca co najmniej 3-letnie doświadczenie w pracy z diabetykami, realizacji świadczeń dla pacjentów z cukrzycą lub pielęgniarka po kursie specjalistycznym – edukator w cukrzycy lub pielęgniarka po kursie kwalifikacyjnym w dziedzinie pielęgniarstwa diabetologicznego, lub pielęgniarka posiadająca tytuł specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa diabetologicznego lub pielęgniarstwa internistycznego.

Projekt *„Działania edukacyjne skierowane do pacjentów z cukrzycą oraz ich rodzin i opiekunów mające na celu ograniczenie powikłań cukrzycy oraz poprawę jakości i długości życia chorych”* finansowany ze środków Ministerstwa Zdrowia w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021-2025.

Zakres programu szkolenia, który wykorzystano w pilotażu:

PROGRAM SZKOLENIA – CUKRZYCA TYPU 2 dla osób chorych na cukrzycę typu 2 i ich bliskich

I. Wstęp - cukrzyca pandemią XXI wieku

II. Cukrzyca

1. Patogeneza
2. Rozpoznawanie

III. Prewencja i opóźnianie rozwoju cukrzycy

IV. Objawy cukrzycy

V. Samokontrola i samoopieka

1. Monitorowanie stężenia glukozy we krwi

1.1 Glukometry

1.2 Metody ciągłego pomiaru glukozy

2. Samoopieka
3. Ćwiczenia praktyczne

VI. Terapie behawioralne

1. Żywienie
2. Aktywność fizyczna

VII. Leczenie farmakologiczne

1. Algorytm leczenia
2. Leki

2.1. Metformina

2.2. Sulfonylomocznik

2.3. Flozyny

2.4. Leki inkretynowe

2.5. Pioglitazon

Projekt *„Działania edukacyjne skierowane do pacjentów z cukrzycą oraz ich rodzin i opiekunów mające na celu ograniczenie powikłań cukrzycy oraz poprawę jakości i długości życia chorych”* finansowany ze środków Ministerstwa Zdrowia w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021-2025.

2.6. Insuliny
2.6.1 Profile działania insulin
2.6.2 Techniki podawania insuliny, teoria i ćwiczenia praktyczne

VIII. Powikłania cukrzycy

1. Powikłania ostre
1.1 Hipoglikemia
1.2 Hiperglikemia
2. Powikłania przewlekłe
2.1 Choroby sercowo-naczyniowe
2.2 Neuropatia cukrzycowa
2.3 Zespół stopy cukrzycowej
2.4 Cukrzycowa choroba nerek
2.5 Cukrzycowa choroba oczu

IX. Inne problemy zdrowotne towarzyszące cukrzycy typu 2

1. Hipercholesterolemia
2. Schorzenia skórne
3. Schorzenia stomatologiczne
4. Schorzenia układu płciowego

X. Zasady korzystania z opieki medycznej

1. Badania kontrolne
2. Częstość wizyt

XI. Aspekty psychologiczne w cukrzycy

1. Reakcja na diagnozę
2. Rola motywacji
3. Poczucie odpowiedzialności za wynik terapii
4. Wsparcie bliskich i organizacji pozarządowych
5. Coaching w leczeniu cukrzycy

XII. Postępowanie w sytuacjach szczególnych

Projekt *„Działania edukacyjne skierowane do pacjentów z cukrzycą oraz ich rodzin i opiekunów mające na celu ograniczenie powikłań cukrzycy oraz poprawę jakości i długości życia chorych”* finansowany ze środków Ministerstwa Zdrowia w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021-2025.

1. Podróż
2. Praca zmianowa
3. Operacja/zabieg medyczny

XIII. Przepisy prawa a cukrzyca

1. Prawa socjalne
2. Prawa i obowiązki pracodawcy i pracownika

XIV. Zasady zdrowego życia z cukrzycą

XV. Sesja pytań i odpowiedzi

Dystrybucja materiałów wśród uczestników pilotażu:

Każdy z uczestników szkolenia otrzymał pakiet przygotowanych materiałów szkoleniowych (długopis, materiał drukowany - poradnik dedykowany cukrzycy typu 2 oraz pendrive z interaktywnym materiałem szkoleniowym dedykowanym cukrzycy typu 2). Szkolenie było prowadzone przez doświadczonych edukatorów na podstawie prezentacji multimedialnej „Cukrzyca typu 2".

3. Ewaluacja pilotażu

Realizacja projektu stanowi wyzwanie i z pewnością nie każdy podmiot byłby w stanie mu sprostać. Wielopłaszczyznowa organizacja na terenie 10 województw, dotarcie do pacjentów w mniejszych miejscowościach, motywowanie do udziału w szkoleniu i zastosowaniu zdobytej wiedzy w codziennej praktyce to zadania, którym musi sprostać Realizator projektu.

Projekt *„Działania edukacyjne skierowane do pacjentów z cukrzycą oraz ich rodzin i opiekunów mające na celu ograniczenie powikłań cukrzycy oraz poprawę jakości i długości życia chorych"* finansowany ze środków Ministerstwa Zdrowia w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021-2025.

W wielu programach edukacyjnych zrealizowanych na świecie wykazano istotny wpływ edukacji zdrowotnej na poprawę efektywności leczenia cukrzycy, ocenianej na podstawie badań prowadzonych przed i po przeprowadzeniu szkolenia.

Program edukacyjny zastosowany w pilotażu projektu podlegał systematycznemu monitorowaniu, ocenie i metodycznemu doskonaleniu. Edukacja diabetologiczna jest skoncentrowana na jednostce i jej indywidualnych potrzebach.

Celem przeprowadzenia ewaluacji pilotażu projektu była:

- Ocena skuteczności i efektywności realizowanych w ramach projektu szkoleń
- Analiza słabych i mocnych stron programu edukacyjnego
- Wyciągnięcie wniosków i wskazanie możliwych kierunków rozwoju, wprowadzenia zmian w programie edukacyjnym

W pilotażu projektu, który przeprowadzono w okresie od 30 września do 30 listopada br. wzięło udział 608 osób, co świadczy o dużym zainteresowaniu pacjentów z cukrzycą i rodzin/opiekunów osób z cukrzycą. Duży odsetek uczestników szkolenia pochodził z mniejszych miejscowości, gdzie dostęp do wykwalifikowanych edukatorów i dietetyków jest ograniczona. Nierzadko osoby w podeszłym wieku, z wieloma schorzeniami cywilizacyjnymi wskazywały, że udział w szkoleniach „Edukacja dla cukrzycy" to jedyna szansa na zwiększenie wiedzy w zakresie cukrzycy i poprawę jakości życia.

Pilotażem objęto osoby z cukrzycą typu 2 i rodziny/opiekunów osób z cukrzycą typu 2 (najczęściej występujący typ cukrzycy w populacji). Przedstawione i przekazane materiały edukacyjne były dedykowane określonej grupie odbiorców.

Projekt *„Działania edukacyjne skierowane do pacjentów z cukrzycą oraz ich rodzin i opiekunów mające na celu ograniczenie powikłań cukrzycy oraz poprawę jakości i długości życia chorych"* finansowany ze środków Ministerstwa Zdrowia w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021-2025.

Z uwagi na fakt, że grupa osób z cukrzycą typu 2 stanowi około 85 - 90 % ogółu osób chorujących na cukrzycę oraz dodatkowo jest to choroba osób po 40 roku życia z przewagą osób starszych na etapie pilotażu zorganizowano szkolenia dla tej grupy odbiorców. Wysłane do akceptacji MZ zmiany w materiałach były podyktowane informacjami zwrotnymi tej, reprezentatywnej grupy docelowej.

W trakcie pilotażu dokonano zmian i aktualizację materiałów szkoleniowych. Poradnik i prezentacje multimedialne wymagały zmian w zakresie:

- Uzupełnienia źródeł konkretnych zaleceń np. żywieniowych;
- Dodania większej ilości lub podmiany zdjęć i grafik użytych w materiałach w celu lepszej reprezentacji opisywanej treści oraz większego urozmaicenia treści dla odbiorców;
- Przeredagowania lub skrócenia niektórych zdań i fragmentów treści, aby były bardziej zrozumiałe dla odbiorców;
- Skrócenia części materiałów (dostosowanie ich do czasu szkolenia i możliwości odbioru i percepcji treści szkoleniowych w określonym czasie szkolenia).

3.1 Koncepcja ewaluacji

Badanie ewaluacyjne (ewaluacja) - to proces zbierania, analizowania danych w celu dostarczenia wiedzy niezbędnej do podjęcia decyzji dotyczących przyszłych działań.

Głównym celem badania ewaluacyjnego w niniejszym projekcie, wprowadzenia ankiet ewaluacyjnych, jest potwierdzenie skuteczności prowadzonych przez Realizatora działań edukacyjnych, rzeczywistego podnoszenia poziomu wiedzy w zakresie cukrzycy, a także nabywania lub rozwijania umiejętności praktycznych w radzeniu sobie z cukrzycą.

Projekt *„Działania edukacyjne skierowane do pacjentów z cukrzycą oraz ich rodzin i opiekunów mające na celu ograniczenie powikłań cukrzycy oraz poprawę jakości i długości życia chorych”* finansowany ze środków Ministerstwa Zdrowia w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021-2025.

Na podstawie zbiorczych wyników, ze wszystkich ankiet wypełnionych przez uczestników szkoleń, zostanie opracowany raport końcowy, który będzie swoistym podsumowaniem zrealizowanego programu edukacyjnego.

W ramach ogólnych założeń projektu badaniem ewaluacyjnym będą objęte:

- Osoby chorujące na cukrzycę typu 1 (T1) (+18)
- Osoby chorujące na cukrzycę typu 2 (T2)
- Osoby ze specyficznymi typami cukrzycy
- Kobiety ciężarne chorujące na cukrzycę
- Opiekunowie/rodziny osób chorujących na cukrzycę

Natomiast w pilotażu, którego dotyczy ten raport, wzięły udział wyłącznie osoby chorujące na cukrzycę typu 2 i opiekunowie/rodziny osób chorujących na cukrzycę typu 2. Wytypowana do pilotażu grupa była reprezentatywna.

Ewaluacja pilotażu projektu dotyczyła opracowanych przez Realizatora dokumentów, podejmowanych działań edukacyjnych i szkoleniowych oraz oceny całego procesu szkoleniowego monitorowanego przez wykwalifikowany personel.

Podstawą do szczegółowego opracowania programu szkolenia i opracowania ankiet wykorzystanych w ewaluacji były *,,Zalecenia kliniczne dotyczące postępowania u chorych na cukrzycę 2022 - Stanowisko Polskiego Towarzystwa Diabetologicznego"* dotyczące postępowania u osób z cukrzycą opracowane przez Polskie Towarzystwo Diabetologiczne (PTD). W zaleceniach tych wskazuje się na najważniejsze kwestie tj. prewencję, w tym edukację, diagnostykę i leczenie cukrzycy oraz jej powikłań w Polsce.

Projekt *„Działania edukacyjne skierowane do pacjentów z cukrzycą oraz ich rodzin i opiekunów mające na celu ograniczenie powikłań cukrzycy oraz poprawę jakości i długości życia chorych"* finansowany ze środków Ministerstwa Zdrowia w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021-2025.

W ewaluacji pilotażu projektu uwzględniono następujące cele badawcze:

- Analiza socjodemograficzna grupy badawczej (płeć, wiek, wykształcenie, pochodzenie)
- Analiza czasu trwania choroby i wsparcia osób bliskich
- Analiza stanu podstawowej wiedzy na temat cukrzycy
- Analiza oceny szkolenia oraz zapotrzebowania na dodatkowe informacje

3.2. Metodologia badania

Badanie ewaluacyjne opierało się na wywiadzie i analizie anonimowego badania ankietowego uczestników. Przygotowano i wdrożono dwie, anonimowe ankiety, które uczestnicy wypełniali przed szkoleniem i po jego zakończeniu. W trakcie szkolenia uczestnicy mogli przedstawić uwagi związane z realizacją programu. Dzięki użytej metodologii możliwe było zastosowanie jakościowej i ilościowej metody badawczej.

Na podstawie zebranych danych opracowano wnioski i rekomendacje znajdujące się w tym raporcie.

3.3. Wyniki badania

Pilotaż projektu zrealizowano w następujących terminach i miejscowościach:

Data	**Miasto**	**Województwo**
08.11.22	Dąbrowa Górnicza	śląskie

Projekt *„Działania edukacyjne skierowane do pacjentów z cukrzycą oraz ich rodzin i opiekunów mające na celu ograniczenie powikłań cukrzycy oraz poprawę jakości i długości życia chorych”* finansowany ze środków Ministerstwa Zdrowia w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021-2025.

15.11.22	Dąbrowa Górnicza	śląskie
16.11.22	Dąbrowa Górnicza	śląskie
12.11.22	Krosno	podkarpackie
13.11.22	Krosno	podkarpackie
20.11.22	Krosno	podkarpackie
22.11.22	Brzeszcze	małopolskie
19.11.22	Kraków	małopolskie
23.11.22	Kraków	małopolskie
18.11.22	Łomża	podlaskie
24.11.22	Łomża	podlaskie
26.11.22	Ełk	podlaskie
19.11.22	Mrągowo	warm-mazurskie
26.11.22	Mrągowo	warm-mazurskie
24.11.22	Giżycko	warm-mazurskie
19.11.22	Czarnków	wielkopolskie
19.11.22	Konin	wielkopolskie
18.11.22	Leszno	wielkopolskie
19.11.22	Bełchatów	łódzkie
19.11.22	Skierniewice	łódzkie
23.11.22	Skierniewice	łódzkie
24.11.22	Warszawa	mazowieckie
25.11.22	Warszawa	mazowieckie
28.11.22	Warszawa	mazowieckie
26.11.22	Włocławek	kuj-pomorskie
24.11.22	Tuchola	kuj-pomorskie
23.11.22	Szubin	kuj-pomorskie
26.11.22	Nowy Dwór Gdański	pomorskie

Projekt *„Działania edukacyjne skierowane do pacjentów z cukrzycą oraz ich rodzin i opiekunów mające na celu ograniczenie powikłań cukrzycy oraz poprawę jakości i długości życia chorych”* finansowany ze środków Ministerstwa Zdrowia w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021-2025.

29.11.22	Chojnice	pomorskie
30.11.22	Chojnice	pomorskie

W pilotażu wzięło udział łącznie 608 osób, z których 547 stanowiły osoby z cukrzycą typu 2, a 61 rodzina/opiekunowie osób z cukrzycą typu 2. Wszystkie osoby wypełniły ankiety przed i po szkoleniu. Szczegółowe informacje z badania będą zawarte w raporcie końcowym, zbiorczym.

Sposób rekrutacji uczestników szkoleń w ramach pilotażu:

Osoby odpowiedzialne za rekrutację prowadziły działania lokalne kontaktując się z lokalnymi członkami organizacji pozarządowych oraz samymi pacjentami, gdyż za rekrutację odpowiedzialne były podmioty prowadzące bezpośrednie działania na rzecz grupy docelowej. Rekrutacja przebiegła sprawnie i bezproblemowo. W ramach działań rekrutacyjnych wykorzystano różne kanały komunikacji w celu zwiększenia zasięgu dotarcia do grup odbiorców pilotażu w poszczególnych 10 województwach. Rekrutacja była realizowana każdorazowo na poziomie lokalnym. Celem rekrutacji było dotarcie do grup odbiorców zamieszkujących zarówno tereny wiejskie jak i miejscowości o różnej wielkości zaludnienia.

Wykorzystano następujące kanały dotarcia do potencjalnych odbiorców szkoleń:
Kanały główne:

- mailing i kontakt telefoniczny z osobami, które zrzeszały podmioty realizujące szkolenia;
- mailing i kontakt z lokalnymi/regionalnymi organizacjami pacjentów zrzeszającymi lub wspierającymi osoby chore na cukrzycę.

Kanały dodatkowe:

- mailing i kontakt telefoniczny z klubami seniora i uniwersytetami III wieku;

Projekt *„Działania edukacyjne skierowane do pacjentów z cukrzycą oraz ich rodzin i opiekunów mające na celu ograniczenie powikłań cukrzycy oraz poprawę jakości i długości życia chorych”* finansowany ze środków Ministerstwa Zdrowia w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021-2025.

- mailing i kontakt telefoniczny z Kołami Gospodyń Wiejskich oraz innymi stowarzyszeniami i grupami zrzeszającymi seniorów.

Zapisy na poszczególne szkolenia były przyjmowano drogą mailową i telefoniczną. Zapis uznano za kompletny po wypełnieniu formularza rekrutacyjnego. Eksperci do spraw rekrutacji byli odpowiedzialni za potwierdzenie zgłoszenia i rejestracji na szkolenia i przekazanie szczegółowych instrukcji uczestnikom oraz prowadzenie bazy zapisów (dokumentacja w postaci zebranych formularzy zapisów oraz bazy zapisów.

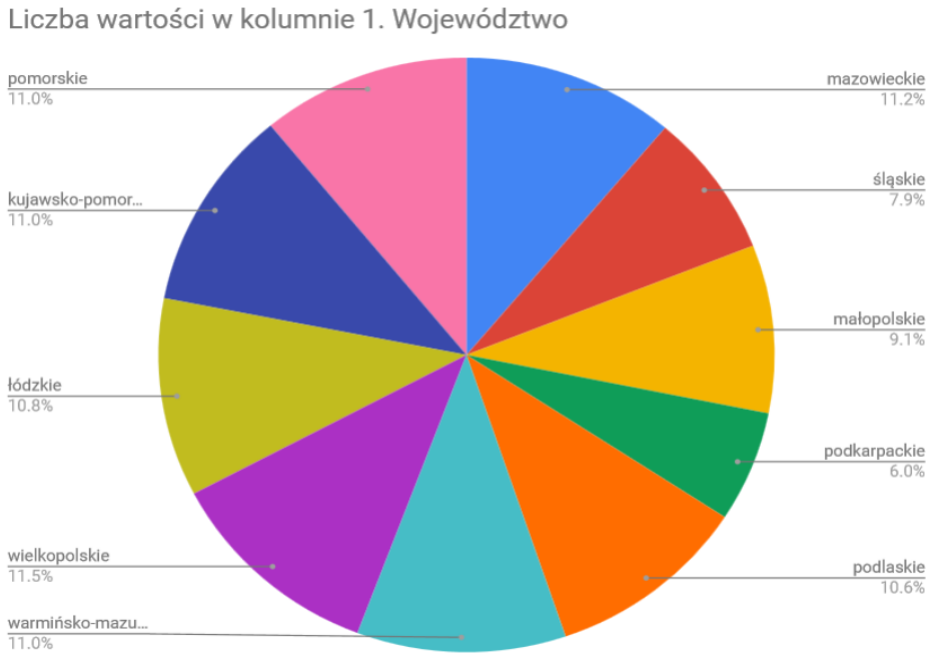
Poniżej prezentacja wybranych danych z pilotażu w podziale na osoby z cukrzycą i rodziny/opiekunów osób z cukrzycą.

Osoby chorujące na cukrzycę typu 2

Wśród osób badanych 67,5% stanowiły kobiety, a 32,8% mężczyźni. Średnia wieku wśród osób badanych chorujących na cukrzycę wynosiła 64 lata. Najmłodszy uczestnik szkolenia miał 18 lat a najstarszy 89 lat. Prawie połowa badanych (46,5%) posiada wykształcenie średnie, 28% wykształcenie zasadnicze zawodowe, 19,7% wyższe a 5,1% podstawowe.

Rozkład uczestników pomiędzy województwami jest w zasadzie bardzo zbliżony (na poziomie ok. 11%). Najwięcej osób pochodziło z województwa wielkopolskiego tj. 63 osoby, co przekłada się na 11,5% ogółu. Najmniej uczestników pochodziło z województwa podkarpackiego 6% (33 osoby).

Projekt *„Działania edukacyjne skierowane do pacjentów z cukrzycą oraz ich rodzin i opiekunów mające na celu ograniczenie powikłań cukrzycy oraz poprawę jakości i długości życia chorych”* finansowany ze środków Ministerstwa Zdrowia w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021-2025.

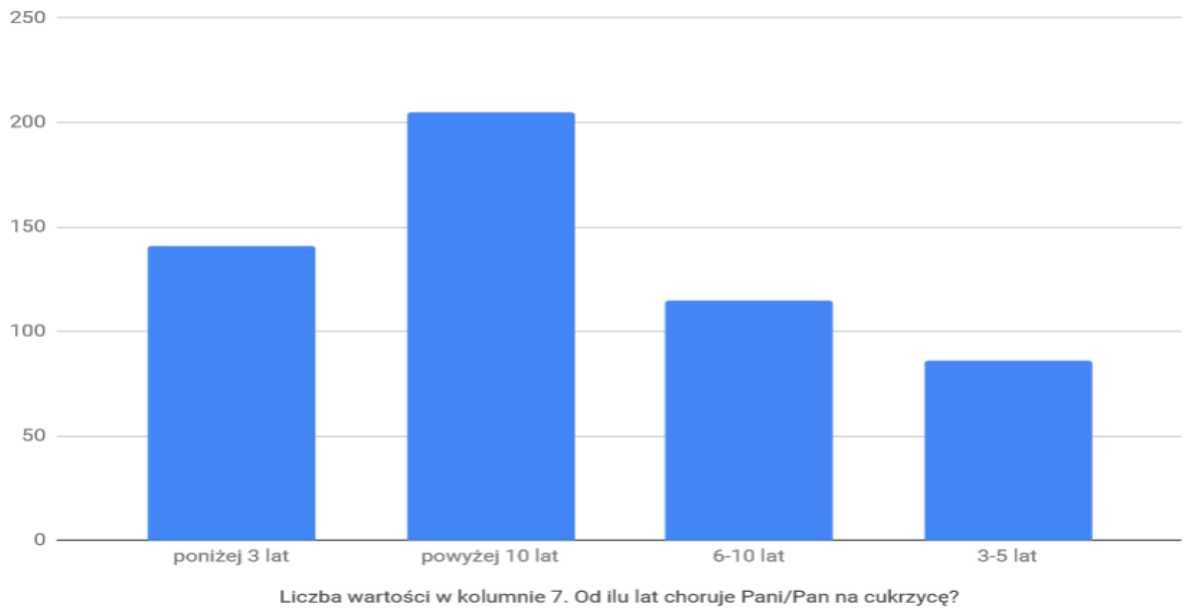

Rys. 1. Rozkład uczestników szkoleń w podziale na województwa

218 uczestników szkoleń z cukrzycą pochodziło z miejscowości poniżej 20 tysięcy mieszkańców. 145 osób zamieszkiwało w miejscowości określonej w przedziale 20-50 tysięcy mieszkańców, łącznie 363 osoby pochodziły z miejscowości do 50 tys. mieszkańców a pozostałe 184 osoby pochodziły z miejscowości powyżej 50 tysięcy mieszkańców.

Na pytanie „Od ilu lat choruje Pani/Pan na cukrzycę?” 205 osób odpowiedziało powyżej 10 lat (37,5%), 141 osób (25,8%) poniżej 3 lat, 115 badanych (21%) zaznaczyło przedział 6-10 lat, a 86 osób (15,7%) wskazało przedział 3-5 lat.

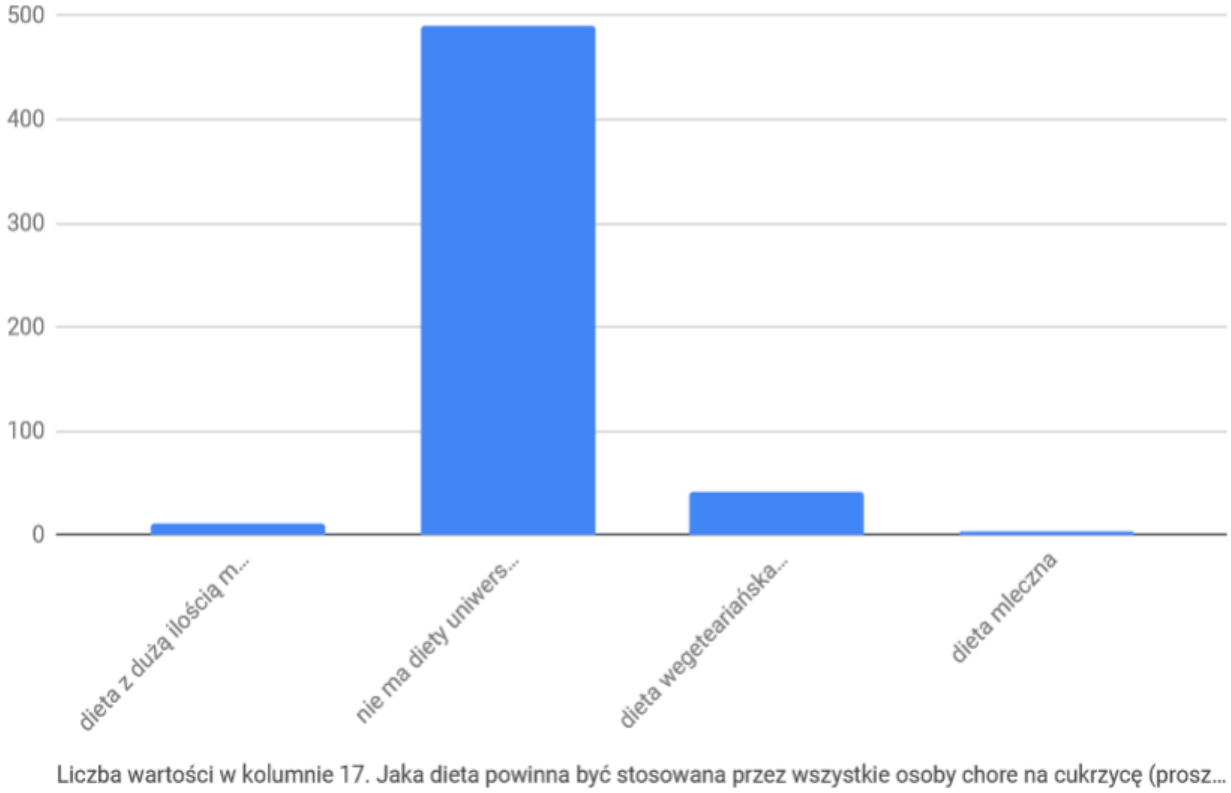
Projekt *„Działania edukacyjne skierowane do pacjentów z cukrzycą oraz ich rodzin i opiekunów mające na celu ograniczenie powikłań cukrzycy oraz poprawę jakości i długości życia chorych”* finansowany ze środków Ministerstwa Zdrowia w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021-2025.

Rys. 2. Czas (w latach) chorowania na cukrzycę

23,9% uczestników szkolenia było hospitalizowane z powodu cukrzycy (131 osób).Na pytanie z zakresu wiedzy o cukrzycy uczestnicy odpowiadali w następujący sposób. „Jaka dieta powinna być stosowana przez wszystkie osoby z cukrzycą? Proszę o zaznaczenie prawidłowej odpowiedzi”: 491 osób (89,8%) odpowiedziało nie ma diety uniwersalnej dla wszystkich osób z cukrzycą. 41 osób (7,5%) wskazało dietę wegetariańską z ograniczeniem mięsa, a 12 osób (2,2%) wybrało dietę z dużą ilością mięsa i tłuszczy zwierzęcych.

Projekt *„Działania edukacyjne skierowane do pacjentów z cukrzycą oraz ich rodzin i opiekunów mające na celu ograniczenie powikłań cukrzycy oraz poprawę jakości i długości życia chorych”* finansowany ze środków Ministerstwa Zdrowia w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021-2025.

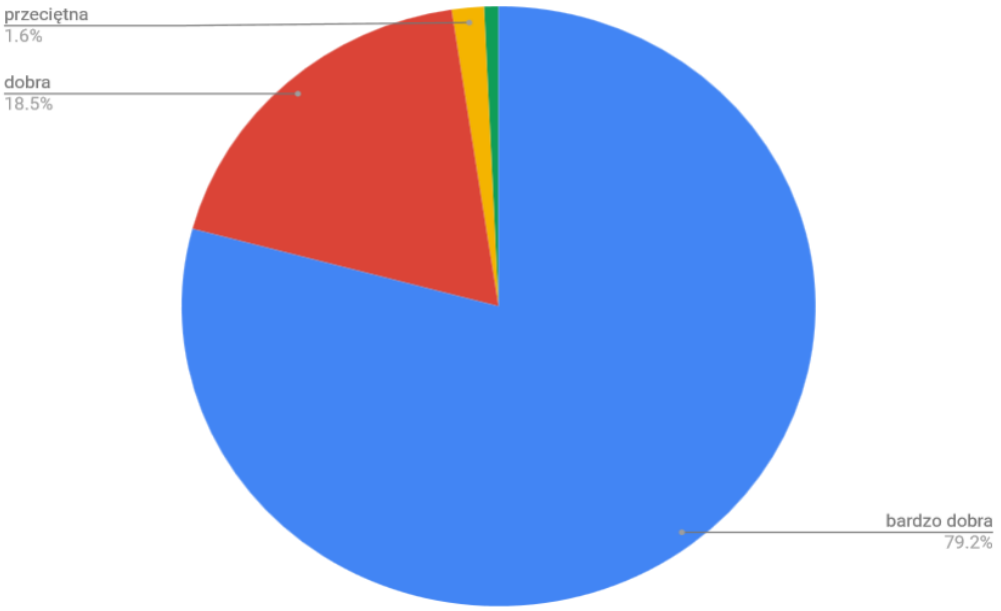

Rys. 3. Rodzaje diety dla osób chorych na cukrzycę

Na pytanie „Czy ma Pani/Pan bliską osobę, która Panią/Pana wspiera w codziennym życiu z cukrzycą?" 340 osób (62,2%) odpowiedziało tak, pozostałe 207 nie ma osoby wspierającej.

Zdecydowana większość uczestników szkolenia pozytywnie oceniła szkolenie. Na pytanie „Jaka jest Pani/Pana ogólna ocena spotkania edukacyjnego?" 433 osoby (79,2%) oceniło jako bardzo dobra, 101 osób (18,5%) wystawiło ocenę dobrą, a 9 osób (1,6%) uznało za przeciętną.

Projekt *„Działania edukacyjne skierowane do pacjentów z cukrzycą oraz ich rodzin i opiekunów mające na celu ograniczenie powikłań cukrzycy oraz poprawę jakości i długości życia chorych"* finansowany ze środków Ministerstwa Zdrowia w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021-2025.

Rys. 4. Ogólna ocena spotkania edukacyjnego

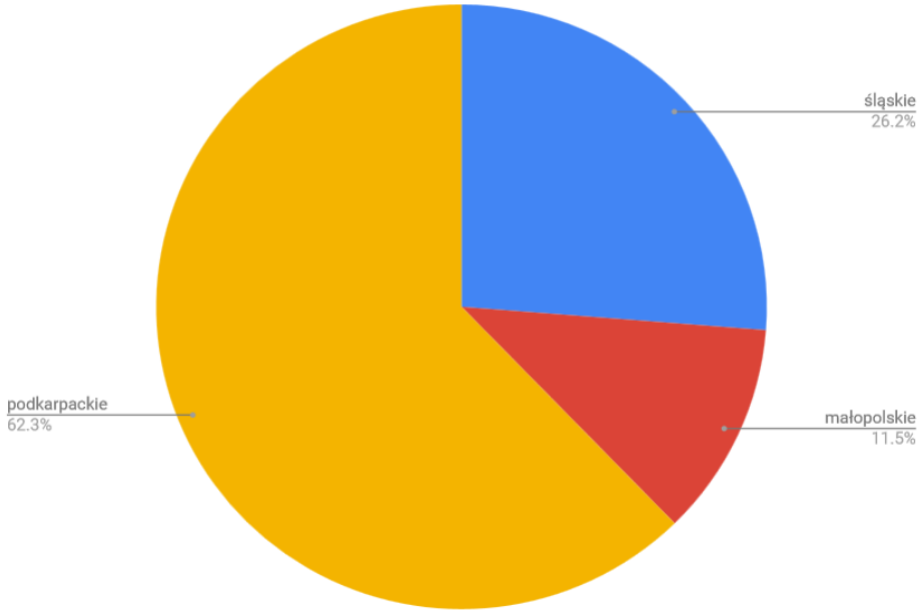
Wszyscy ankietowani chcieliby uzyskać więcej informacji w zakresie cukrzycy. Podział wybranych tematów na przyszłość był bardzo zbliżony. Najwięcej osób zaznaczyło obszar związany z farmakologicznym leczeniem cukrzycy (3,8%) i odległymi powikłaniami cukrzycy (3,1%).

Rodzina/opiekunowie osób z cukrzycą

W badaniu udział wzięło 61 osób, z których 45 stanowiły kobiety, a 16 mężczyźni. Średnia wieku wśród rodzin/opiekunów osób z cukrzycą wynosiła 59 lat. Najmłodszy przedstawiciel rodziny/opiekunów miał 29 lat a najstarszy 78 lat. Ponad połowa badanych (54,1%) zadeklarowała wykształcenie średnie, 24 osoby (39,3%) wykształcenie wyższe, 4,9% wykształcenie zasadnicze zawodowe, 1 osoba wskazała wykształcenie podstawowe.

Projekt *„Działania edukacyjne skierowane do pacjentów z cukrzycą oraz ich rodzin i opiekunów mające na celu ograniczenie powikłań cukrzycy oraz poprawę jakości i długości życia chorych”* finansowany ze środków Ministerstwa Zdrowia w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021-2025.

Rozkład uczestników pomiędzy województwami był zróżnicowany. Najwięcej osób pochodziło z województwa podkarpackiego tj. 38 osób (62,3%). 16 osób (26,2%) z województwa śląskiego. Tylko 7 uczestników, najmniej pochodziło z województwa małopolskiego (11,5%).

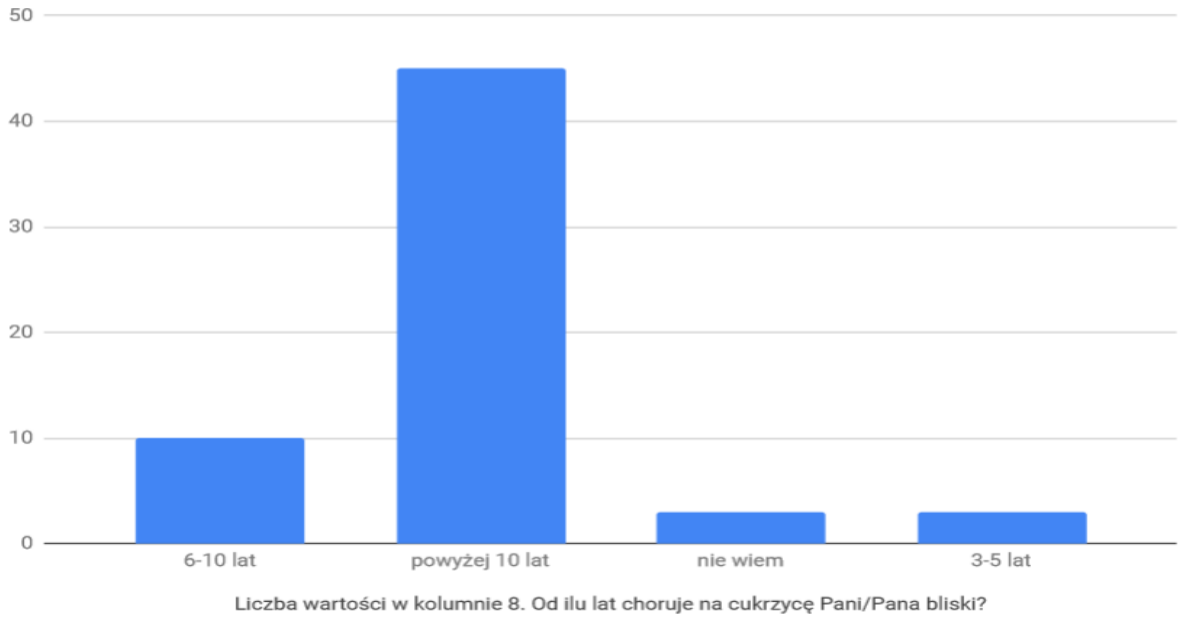

Rys. 5. Rozkład uczestników szkoleń w podziale na województwa

43 przedstawicieli rodzin/opiekunów pochodziło z miejscowości poniżej 50 tysięcy mieszkańców (przedział 20-50 tyś). Pozostałe 18 osób zamieszkiwało w miejscowości powyżej 50 tysięcy mieszkańców.

Na pytanie „Od ilu lat choruje na cukrzycę Pani/Pana bliski?" 73,8% uczestników odpowiedziało, powyżej 10 lat, 16,4% zaznaczyło przedział 6-10 lat, przedział 3-5 lat wskazały 3 osoby. Tyle samo odpowiedziało nie wiem.

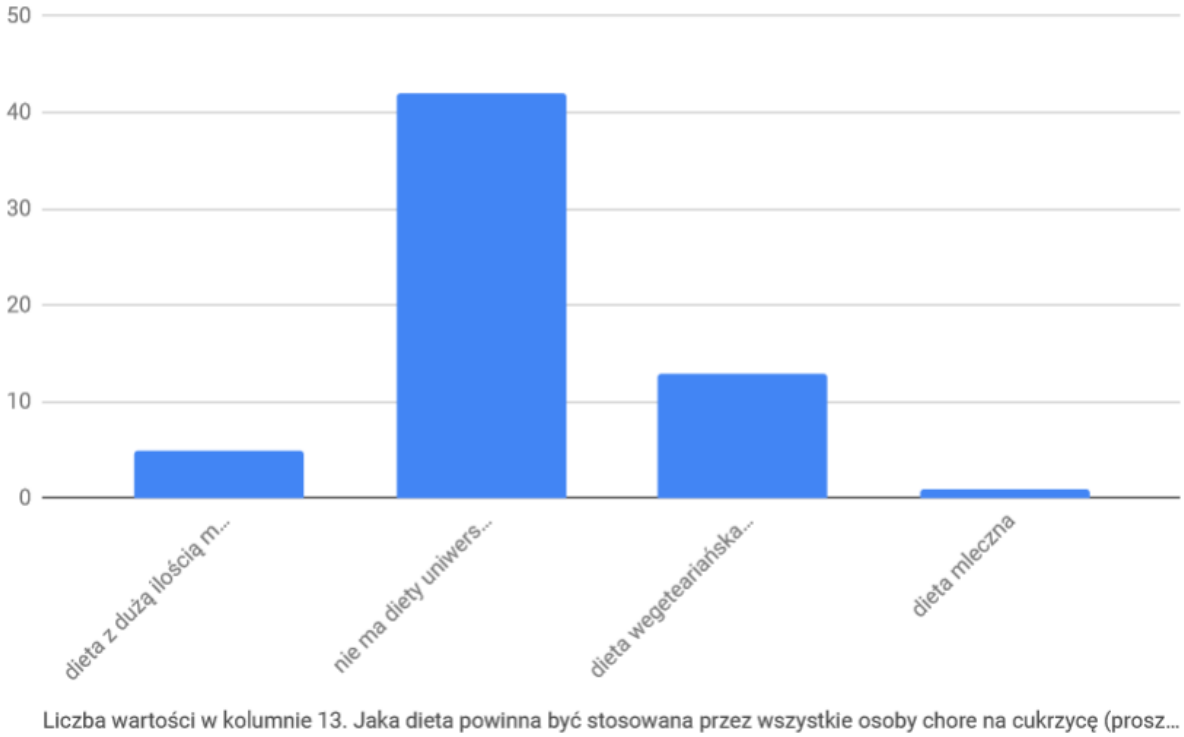
Projekt *„Działania edukacyjne skierowane do pacjentów z cukrzycą oraz ich rodzin i opiekunów mające na celu ograniczenie powikłań cukrzycy oraz poprawę jakości i długości życia chorych"* finansowany ze środków Ministerstwa Zdrowia w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021-2025.

Rys. 6. Ilość lat choroby na cukrzyce zdaniem opiekunów/rodziny osób chorujących na cukrzycę

Na pytanie z zakresu wiedzy o cukrzycy uczestnicy odpowiadali w następujący sposób. „Jaka dieta powinna być stosowana przez wszystkie osoby z cukrzycą? Proszę o zaznaczenie prawidłowej odpowiedzi" 68,9% ankietowanych odpowiedziało nie ma diety uniwersalnej dla wszystkich osób z cukrzycą. 21,3 % osób wskazało dietę wegetariańską z ograniczeniem mięsa, 8,2% wybrało dietę z dużą ilością mięsa i tłuszczy zwierzęcych a 1 osoba zaznaczyła dietę mleczną.

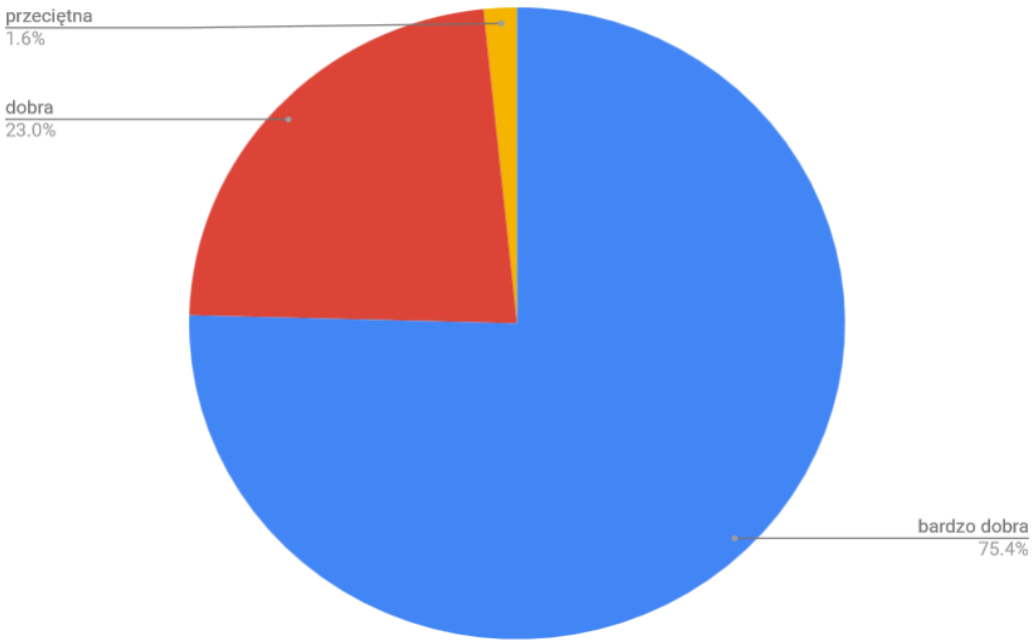
Projekt *„Działania edukacyjne skierowane do pacjentów z cukrzycą oraz ich rodzin i opiekunów mające na celu ograniczenie powikłań cukrzycy oraz poprawę jakości i długości życia chorych"* finansowany ze środków Ministerstwa Zdrowia w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021-2025.

Rys. 7. Dieta osób chorych na cukrzycę zdaniem opiekunów/rodzin osób z cukrzycą

Na pytanie „Jaka jest Pani/Pana ogólna ocena spotkania edukacyjnego” 46 osób (75,4%) odpowiedziało bardzo dobra, 14 (23%) wystawiło ocenę dobrą. 1 osoba uznała spotkanie za przeciętne.

Projekt *„Działania edukacyjne skierowane do pacjentów z cukrzycą oraz ich rodzin i opiekunów mające na celu ograniczenie powikłań cukrzycy oraz poprawę jakości i długości życia chorych”* finansowany ze środków Ministerstwa Zdrowia w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021-2025.

Rys. 8. Ogólna ocena spotkania edukacyjnego rodzin/opiekunów osób z cukrzycą

13,1% ankietowanych chciałoby uzyskać więcej informacji w aspektach psychologicznych (sytuacje szczególne, zdarzenia losowe, opieka socjalna).

Projekt *„Działania edukacyjne skierowane do pacjentów z cukrzycą oraz ich rodzin i opiekunów mające na celu ograniczenie powikłań cukrzycy oraz poprawę jakości i długości życia chorych”* finansowany ze środków Ministerstwa Zdrowia w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021-2025.

4. Wnioski i spostrzeżenia

Ze względu na główny cel projektu jakim jest podniesienie poziomu wiedzy z zakresu cukrzycy wśród osób chorujących na cukrzycę i rodzin/opiekunów osób z cukrzycą, wykwalifikowany personel stale monitorował przebieg realizacji szkoleń i ich jakość na każdym etapie. Wprowadzono niezbędne poprawki w porozumieniu i po akceptacji Ministerstwa Zdrowia.

Badanie ewaluacyjne wskazuje na ogólne zadowolenie z prowadzonych szkoleń i takiej formy zdobywania wiedzy teoretycznej i praktycznej. Do najczęściej pojawiających się argumentów za należy zaliczyć możliwość szkolenia w miejscu zamieszkania, w sposób stacjonarny. Wartością dodaną jest aktywizowanie małych, lokalnych społeczności. Uczestnicy szkoleń są zainteresowani dalszym zdobywaniem wiedzy w zakresie cukrzycy, w podziale na typ, który ich dotyczy.

Zauważono, że różny sposób informowania o działaniach projektowych w poszczególnych województwach może mieć wpływ na % rozkład uczestników w kolejnych szkoleniach.

Mimo należycie przeprowadzonej rekrutacji w kilku przypadkach zdarzyło się, że w dniu szkolenia zgłosiło się więcej osób niż pierwotnie zaplanowano. Zainteresowanie szkoleniami bywało większe niż zakładano. W kilku przypadkach była możliwość powiększenia grupy szkoleniowej.

Większa niż zakładana liczba osób na szkoleniu wynikała z braku innej oferty o tej samej tematyce. Zainteresowanie z uwagi na to, że znajoma osoba się zgłosiła na szkolenie powodowało, że motywacja do udziału w szkoleniu u innej osoby wzrastała. Zdarzyło się również, że osoba zrekrutowana przyszła w innym niż uprzednio ustalonym terminie szkolenia.

Projekt *„Działania edukacyjne skierowane do pacjentów z cukrzycą oraz ich rodzin i opiekunów mające na celu ograniczenie powikłań cukrzycy oraz poprawę jakości i długości życia chorych”* finansowany ze środków Ministerstwa Zdrowia w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021-2025.

Wskazana forma kontaktu (e-mail) w formularzu rekrutacyjnym ogranicza możliwość komunikacji, szczególnie wśród osób w podeszłym wieku, które rzadko lub wcale nie korzystają z poczty elektronicznej.

Wykazano różnice w materiałach edukacyjnych. Różny poziom szczegółowości w zależności od typu cukrzycy. Niektóre materiały były zbyt obszerne lub napisane specjalistycznym językiem. Inne bardziej przystępne dla każdego typu odbiorcy. Dokonano ich aktualizacji w oparciu o uzgodnienia z Ministerstwem Zdrowia. Poprawione materiały zostały przekazane do akceptacji Ministerstwa Zdrowia.

Pełna dokumentacja projektu dostępna jest w biurze projektu.

Materiały edukacyjne dostępne są na stronie internetowej projektu: https://edukacjadlacukrzycy.pl/.

Pacjenci z cukrzycą i ich rodziny/opiekunowie zgłaszali potrzebę dłuższych przerw podczas szkolenia.

Szkolenia oceniono jako dobrze przygotowane pod względem dostępności infrastruktury, materiałów edukacyjnych a przede wszystkim wysoko oceniono wykwalifikowany personel.

5. Rekomendacje

1. E-mail jako forma kontaktu z kandydatami i uczestnikami szkoleń

Rekomenduje się zmianę formy kontaktu z e-mail na telefoniczny co usprawni przekazywanie informacji szczególnie osobom starszym, które najchętniej korzystają z tej formy komunikacji.

2. Większa liczba uczestników pojedynczego szkolenia

Projekt *„Działania edukacyjne skierowane do pacjentów z cukrzycą oraz ich rodzin i opiekunów mające na celu ograniczenie powikłań cukrzycy oraz poprawę jakości i długości życia chorych”* finansowany ze środków Ministerstwa Zdrowia w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021-2025.

Rekomenduje się dołączać osoby zainteresowane przedmiotową tematyką, jeśli spełniają kryteria dostępu*, a warunki lokalowe pozwalają na sprawne i dogodne przeprowadzenie szkolenia. Postuluje się rozszerzenie listy obecności do max. 30 osób.

**kryteria dostępu: osoby chorujące na cukrzycę lub rodziny/opiekunowie osób z cukrzycą.*

3. Dokumentacja aplikacyjna prosta i czytelna

Praktyka powinna być kontynuowana, z zastrzeżeniem, żeby zwiększyć czcionkę z uwagi na nieczytelność zgłaszaną przez kilku uczestników szkolenia, którzy prosili o pomoc w wypełnianiu dokumentacji.

4. Przerwy szkoleniowe

Uczestnicy szkoleń zgłaszali potrzebę dłuższych przerw podczas szkolenia. Nie rekomenduje się takiej zmiany z uwagi na obszerny materiał edukacyjny i ryzyko niezrealizowania programu w przewidzianym czasie.

6. Załączniki

Załączniki:

Załącznik nr 1: Lista obecności_cukrzyca_NPZ_04.01.23;

Załącznik nr 2: Koncepcja badania ewaluacyjnego_04.01.23;

Załącznik nr 3: Formularz rekrutacyjny_cukrzyca_NPZ_04.01.23;

Załącznik nr 4: Ankieta 1 - wejściowa_NPZ_04.01.23;

Załącznik nr 5: Ankieta 2 - osoba chora na cukrzycę - TYP1_NPZ_04.01.23;

Załącznik nr 6: Ankieta 3 - osoba chora na cukrzycę - TYP2_NPZ_04.01.23;

Projekt *„Działania edukacyjne skierowane do pacjentów z cukrzycą oraz ich rodzin i opiekunów mające na celu ograniczenie powikłań cukrzycy oraz poprawę jakości i długości życia chorych”* finansowany ze środków Ministerstwa Zdrowia w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021-2025.

Załącznik nr 7: Ankieta 4 - opiekun_NPZ_04.01.23;

Załącznik nr 8: Ankieta 5 - cukrzyca a ciąża_NPZ_04.01.23;

Załącznik nr 9: Ankieta 6 - osoba chora na cukrzycę - SPECYFICZNY TYP CUKRZYCY_NPZ_04.01.23;

Załącznik nr 10: PROGRAM SZKOLENIA_CUKRZYCA TYP 1_NPZ_04.01.23;

Załącznik nr 11: PROGRAM SZKOLENIA_CUKRZYCA TYP 2_NPZ_04.01.23;

Załącznik nr 12: PROGRAM SZKOLENIA_CUKRZYCA A CIĄŻA_NPZ_04.01.23;

Załącznik nr 13: PROGRAM SZKOLENIA_SPECYFICZNE TYPY CUKRZYCY_NPZ_04.01.23;

Załącznik nr 14: MATERIAŁ SZKOLENIA_CUKRZYCA TYP 1_NPZ_04.01.23;

Załącznik nr 15: MATERIAŁ SZKOLENIA_CUKRZYCA TYP 2_NPZ_04.01.23;

Załącznik nr 16: MATERIAŁ SZKOLENIA_CUKRZYCA A CIĄŻA_NPZ_04.01.23;

Załącznik nr 17: MATERIAŁ SZKOLENIA_SPECYFICZNE TYPY CUKRZYCY_NPZ_04.01.23;

Załącznik nr 18: MATERIAŁ INTERAKTYWNE (PENDRIVE) (materiał spłaszczony do pdf do czytania);

Załącznik nr 19: PREZENTACJA SZKOLENIA_CUKRZYCA TYP 1_NPZ_04.01.23;

Załącznik nr 20: PREZENTACJA SZKOLENIA_CUKRZYCA TYP 2_NPZ_04.01.23;

Załącznik nr 21: PREZENTACJA SZKOLENIA_CUKRZYCA A CIĄŻA_NPZ_04.01.23;

Załącznik nr 22: PREZENTACJA SZKOLENIA_SPECYFICZNE TYPY CUKRZYCY_NPZ_04.01.23.

[i] Clement S., Diabetes-self management education. Diabetes care 1995; 18:1204-1214

Projekt *„Działania edukacyjne skierowane do pacjentów z cukrzycą oraz ich rodzin i opiekunów mające na celu ograniczenie powikłań cukrzycy oraz poprawę jakości i długości życia chorych”* finansowany ze środków Ministerstwa Zdrowia w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021-2025.